

Ole Nørgaard og Steven L. Sampson beskæftiger sig med de faktorer, der har fremkaldt en krise netop i Polen. De diskuterer til slut, om denne krise kan forventes at brede sig til de øvrige østlande. De koncentrerer sig om perspektiverne for Sovjet og Rumænien. Forfatterne giver en række interessante iagttagelser, der dog skæmmes af et unødigt jargonpræget sprog, der næppe fremmer forståelsen af teksten. De konkluderer, at de specielle forhold i Polen er den egentlige grund til krisen dér. Derfor mener de ikke, at krisen vil brede sig.

Det er i denne forbindelse påfaldende, hvor lavmælt forfatterne taler, når de strejfer problemet om østlandenes undertrykkelsesmekanismer. Netop de to udvalgte lande, Rumænien og Sovjet, udmærker sig ved at have den bedste politikontrol med borgernes eventuelle utilfredshed. Det er ligeledes bemærkelsesværdigt, at forfatterne tror, at fred og ro i østlande er tegn på stabilitet og opbakning bag regimerne (s. 87), og helt grotesk bliver det, når synspunktet i indledningen (s. 58) bruges på moderniseringsperioden i østlandene i 1950'erne, hvor undertrykkelsen var værst. Ved at lægge hovedvægten på de særlige polske forhold opnår forfatterne at lægge luft til det synspunkt, at krisen i Polen er en krise for systemet, for socialismen i praksis. Det har ikke slået forfatterne, at alle de særtræk, de med rette fremhæver, har det til fælles, at Polens kontakter med Vesten og vestlig kultur har været større end de øvrige østlandes, og at polakernes muligheder for at kanalisere utilfredshed med systemet derfor har været større, især efter 1955-56.

Nøjagtig som Riishøjs gennemsyres Nørgaards og Sampsons fremstilling af en tro på, at krisens årsager er af materiel art. Et studium af Solidaritets skrifter og optræden viser ellers, at hovedkravene har været af politisk og moralsk art. Man har især ønsket en bedre offentlig moral – væk med de mange løgne. Dette bekræftes også stærkt af polske sociologers undersøgelser gennem årene, således som det fremgår af Jan Jakob Floryans bog *Polske Arbejdere – holdninger og adfærd 1956-81*. Dansk Udenrigspolitisk Institut. Samfundsvidenskabeligt Forlag. Hæfte 1982/2, der viser et anderledes intimt kendskab til polsk virkelighed og til videnskabelig polsk litteratur end nærværende skrift.

Kay Lundgreen-Nielsen

TORBEN WORRE: Det politiske system i Danmark, 4. udgave. Skrifter fra Institut for Samtidshistorie, Københavns Universitet. København, Akademisk Forlag, 1982. 118 s.

Da den første udgave af Torben Worres bog udkom i 1968 – hovedsagelig til undervisningsbrug i statskundskab for historiestuderende ved Københavns Universitet, imødekom den et udpræget behov for en systematisk beskrivelse af de danske politiske institutioner. Skønt Erik Rasmussens mere alment anlagte *Politik* til gymnasiebrug og hans *Komparativ politik* udkom omtrent samtidig, havde man stort set kun Munchs *Samfundskundskab* i 21. udg. (1964) – og på højt niveau, men snæver i sit specielle sigte, Alf Ross' *Dansk Statsforfatningsret* (2. udg. 1966) eller det mere historisk orienterede værk med samme titel af Poul Andersen fra 1954. Hertil Kenneth Millers bog *Government and Politics in Denmark* også fra 1968. Siden er der sket en eksplosiv udvikling i specialiseret litteratur om danske politiske forhold, og i dag virker det næsten utroligt, at man kan opremse de relevante værker fra dengang på et par linjer.

Worres *Det politiske system i Danmark* er gennem årene kommet i nye udgaver, med lettere ajourføringer og en beskedent men vigtig udvidelse af stoffet om vælgeradfærd. Nu foreligger den 4. udgave med en betydelig udvidelse af dette polito-sociologiske område (således et helt nyt kapitel om *borgerne*, som behandler spørgsmålet om politisk kultur og socialisering, legitimering og deltagelse). Andre kapitler om partierne og interesseorganisationerne er betydeligt omarbejdet og udvidet med nogle af landvindingerne fra de seneste års forskning. Oplysningerne er naturligvis ajourført, og bogen er nu forsynet med en snes nyttige tabeller og en kort kommenteret litteraturliste. Den gang som nu udmærker *Det politiske system* sig ved sin overskuelige opbygning og sit klare og præcise sprog. Og den gang som nu udgiver bogen sig ikke for mere, end den er: en forklarende beskrivelse af dansk politiks ydre rammer og funktionsmåde. Som sådan indeholder den mange skarpsindige iagttagelser af det politiske systems mekanismer. Bogens anvendelse i historiestudiet sætter naturligvis snævre grænser for dens omfang, men et kapitel på godt to sider om kommunikation og medier er for nødtørftigt, og der burde være afsat mere plads til de såkaldte *nævn* og *råd*, der spiller en vigtig rolle som det politiske systems integrerende institutioner.

I Torben Worres fremstilling ligger der en implicit og ikke urimelig antagelse af, at politik i grunden er et magtspil, og at de politiske institutioner udgør et civiliseret formidlingssystem. Men bortset fra visse politisk filosofiske betragtninger i det indledende kapitel har forfatteren afholdt sig fra overordnede forklaringsmodeller og har begrænset sig til at beskrive konkrete institutionelle forhold et ad gangen. I det sidste årti har dansk politologi været inde i en intensiv vækstperiode med en stor produktion af teoretiske værker på den ene side og en utallig række af specialstudier på den anden. Men endnu synes tiden ikke moden til de store velfunderede synteser. I ventetiden er der derfor god brug for konkret besked om institutionelle rammer og mekanismer, og det er denne opgave Worre løser. I et kommende genoptryk er der dog en hel del trykfejl at rette. Sætternissen har haft overordentlig travlt!

Michael Wolfe